

Dit ver strekkende erfrecht kon nu bij Israël alsoo gelden, eenvoudig wijl door de wet van het jubeljaar, in verband met de oorspronkelijk gelijke verdeling van het land, door dit erfrecht nooit duurzame verarming van anderen, noch te groote oopenhooping van bezit in een enkele familie kon verkregen worden. Het erfrecht in Israël strekte niet om kapitalen op te hoopen, maar om den band tusschen de leden der familie te bevestigen en het organisch volksverband in stand te houden. Alleen naar dit gezichtspunt mag men zich dus op Israël's erfrecht in beginsel, als openbaring van Gods wil beroepen; en dan liefst nog gelijk het in Israël was, met een voorkeur voor den oudsten zoon, die twee deelen kreeg, opdat de primogenituur haar invloed behoude, om den familieband te sterken. Dat nu onserf recht hiermee in strijd is, behoeft geen nadere aanwijzing. Niet alleen toch dat thans geen de minste rekening meer gehouden wordt met de noodzakelijke bezitsverdeling van den bodem, maar vooral het geldelijk kapital is thans een macht geworden, die eenmaal opgehoopt, ten leste zelfs buiten alle bloedverwantschap, afvloeit naar wie slechts in een en graad den gestorven bezitter bestond. Aan de primogenituur (de eerstegeboorte) is alle recht ontnomen. En de uitkomst is, dat de tegenstelling tusschen een klasse die veel te veel, en een andere die veel te weinig bezit, steeds stand blijft houden, zoodat ons erfrecht bijna niet meer strekt, om de zedelijke idee van den familieband te sterken, en bijna uitsluitend dient om de tegenstelling tusschen bezitter en niet-bezitter te handhaven. Thans is dit dan ook zoo erg gelopen, dat de vraag reeds overwogen wordt, of men aan alle fortuin niet een wettelijke grens zou voorschrijven, of men het erfrecht niet binnen eene graden zou beperken, en zelfs of men niet c. q. den Staat zou laten meêerven. Dit laatste denkbeeld nu doelt op hetzelfde waarop Israël's wetgeving doelde: terugvloeiing van het te veel opgehoopen naar het te sterk beroorde; doch langs het averechtsche kanaal. De Staat kan nooit erigenaam zijn, wijl hij vreemd is aan de idee der familie, waaruit alle erfrecht opkomt. En veel beter dan den Staat te laten erven, ware het, zoo de Overheid en de regeling van den bodem, en de renteheffing, en de primogenituur, en het erfrecht weer zoo regelde, dat de stuitende ongelijkheid tusschen den machtigen kapitalist en den weerlozen burger beperkt bleve binnen zekere grenzen, en slechts stand kon houden voor zekeren tijd.

KUYTER.

"Niet deze, maar Barabbas."

Doch al de menigte riep gelijkelijk, zeggende: Weg met dezen, en laat ons Barabbas los; dewelke was om zeker oproer, dat in de stad geschied was, en om eenen doodslag, in de gevangenissen geworpen.

Lukas 23: 18, 19.

Een bandiet, een struikroover, een moordenaar uit moordzucht was Barabbas niet. Hij was in een oproer gegrepen, en bij gelegenheid van dat oproer had hij iemand overhoop gestoken.

Ge begrijpt toch ook wel, dat het volk een gemeenen moordenaar liever in boeien gesloten en in den kerker, dan als vrij man met zijn dolk in den gordel op straat ziet. Ware Barabbas niets dan een bloeddorstige brute geweest, zoo ware het volkzucht: "Laat Barabbas los" onnatuurlijk geweest; dan kunt ge het niet zekendijk verklaren.

Maar heel anders komt de zaak te staan, zoo Barabbas een soort patrietische volksheld was.

Gelijk vanzelf spreekt, leefde vooral de lagere bevolking van Jeruzalem met de Romeinsche bezetting op een gespannen voet. Ook elders in Kanaän ergerde men zich wel aan de keizerlijke uniform, maar toch in Caesarea of Joppe griede deze uniform den Jood lang niet zoo sterk, als binnen Jeruzalems heilige wallen.

Geen onbesedene mocht binnen den heiligen kring komen, en zie, nu waren ze er niet alleen maar ze waren er met overmacht, en sloegen aan al Israël's nationale verwachtingen den bodem in.

De Joodische leiders zagen dan ook de onmogelijkheid in, om het Juk van den Romein af te werpen. Wat zou hun weerloos hoop tegen de scherp gedirde en sterk gewapende legioenen beginnen? En op hulp van buiten viel evenmin te rekenen. Rome had alles aan zich onderworpen. Er was geen vrij Egypte, geen Syrië, zelfs geen Assyrië meer.

Vandaar dat men het hoofd boog en in Farizeesche overgeestelijkheid een alijdig zucht voor het gekrenkte nationaal gevoel.

Maar zulk een diep overleg hield men er in Jeruzalems achterbuurten niet op na. Daar bleef men, in verbeeten woede, uit hoogen ruwen volkzucht op Rome en uit Romeinsche smalen; en zoo kreeg men telkens opstootjes, oproerjes, botsingen tusschen het lagere volk en het gariasee. En bij één der oproerjes was Barabbas de groote man geweest, de ruwe klant, die brutaler dan alle overigen gevlochten had, en die nu in het oog van het gemeen als martelaar in den kerker zat, als martelaar voor de heilige Joodische zaak.

Zoo begrijpt ge, hoe het maat één woord hoefde te kosten, om het straatpubliek dat voor Gabbatha stond, uit één mond om vrijlating van den Barabbas te doen roepen.

De Galileërs hadden voor Jezus het Hozanna gezongen, maar het Jeruzalemsche straatpubliek schreeuwde luide klanken om Barabbas.

Geen twiifel dan ook, of terwijl Jezus op Golgotha wierf, heeft het ruwe volk aan den vrijgelaten Barabbas een jubelenden intocht in de buurt waar hij woonde bezorgd.

Terwijl Jezus den adem uitblies, braste het uitgelaten volk met Barabbas aan het in der haast aangericht festijn.

Wat was hierin nu voor Jezus het lijden? Zou Jezus op zichzelf al de keuze van het straatpubliek zooveel waarde hebben gehecht, dat de voorkeur van dezen ruwen volk voor Barabbas hem griede? Een zoo ruw man als

Barabbas boven zich te hebben zien verkiezen, kon dit Jezus pijn doen? Maar stond hij dan niet te hoog, om door den smaadt, die in deze keuze lag, bereikt te worden?

Stel dat een troep muitend volk aan een boschgeus uit hun eigen midden boven Marx de voorkeur had gegeven, zou dit voor een edelen geest als die van Marx en lijden hebben kunnen zijn?

En hoe dan voor Jezus? Als Jezus, die wist wat in den mensch was, niet doorzag wat wilde hoop daar voor de pul van het rechtstond, en niet terstond begreep, hoe al de sympathie van den wilden hoop voor Barabbas moest zijn, zoodra de toongevende priesters het volk maar even prikkelden.

Zeker, voor ons evenals voor de Evangelisten, is het ontzettend, dat zulk een man, aan wiens hand bloed kleefde, vooringen boven Jezus die voor ons zijn bloed vergieten zou. Meer nog, in dat kiezen door menschen van den moordenaar boven den Heiland liefst voor ons menscheijk besef iets diep smadelijks, iets dat ons aanklaagt, en van onze ingebeelde hoogte neerwerpt, wijl het zoo schreiend duidelijk doet uitkomen, hoe weinig wat het edele en reine zelfs in een verschijning als die van Jezus op het menscheijk hart heeft.

Maar wat ons beschaamt en tot schande trekt, is nog niet het eigenlijke lijden van den Man van smarte.

Nee, dat lijden lag elders. Het lag, zoo ge wilt, in Pilatus' bijeenvoeging van dit tweetal uit zijn gevangenen.

Want Pilatus wist wel wat hij deed. Hij koos die twee opzettelijk. Natuurlijk had hij rapport ontvangen van de vorstelijke wijze waarop Jezus met het Hozanna den Zoon Davids in Jeruzalem was ingehaald. Hij zag in Jezus ook één populairen volksheld. Een man als Theudas, een man als Barabbas. Ook een dier vurige patriotten, die het nationaal gevoel der Joden tegen Rome's keizer geprikkeld hadden. En juist omdat voor hem en in zijn schatting Jezus een man als Barabbas was, daarom gaf hij het volk de keuze tusschen die twee. Barabbas de volksheld uit Jeruzalems achterbuurten, en Jezus de gewaande koning der Joden, de volksheld uit het verachte Galilea.

Het is de trotse Romein, die door de speren zijner soldaten sterk, licht om dat vruchteloos Joodsch geweld, en zijn overmacht toen wij, door hun een dertwee mannen, waarmee het volk immers dweept, los te laten. En dan zou het volk immers Jezus wel kiezen? Die heette toch koning. En wat trok Jezus door zijn edele verschijning niet aan boven Barabbas' ruwe gestalte?

Het was niet een gril, den Heere Jezus met Barabbas op één lijn te stellen. Het was niet de poging, om een man waar men te Jeruzalem bang voor was, naast Jezus te stellen, om alsoo zekerlijk de keuze op Jezus te leiden.

Nee, neen, Pilatus zag in Jezus een soort Barabbas, en in Barabbas een soort Jezus.

Jezus en Barabbas waren hem beiden mannen, die den nationaal trots der Joden tegen den Romeinschen keizer geprikkeld hadden, en tegen de niet te breken macht van Rome's adelaar hadden gecomplooteerd.

En nu, als ge hier het oog op richt, dan zult ge het lijden, dat voor Jezus in dit tafereel van Jezus met Barabbas stak, verstaan.

Of was niet al zijn strijd en al zijn ijveren al de dagen zijns levens op aarde geweest, om juist die valsche schim die zijn volk jaagde, te verdrijven? Had niet bij elke schrede op zijn weg, die valsche verwachting van Israël hem den weg verperspeld en het doorbreken van zijn koninkrijk verijdeld?

Heel de profetie had van zijn geestelijk koninkrijk geprofeteerd, maar Israël was bot en stomp geworden. Ze hadden oogen, maar zagen niet. Ziende merkten ze niet op. Ze hadden alles vervalscht. Het valsche beeld van hun aardsche, enghartig Joodsche verwachting voor het geestelijk beeld der profetie geschoven.

Daarom herkenden ze in Jezus den Messias niet; want hij leek in niets op wat zij hadden voorgesteld.

En daarom hadden ze telkens en telkens die valsche schim van hun eigen vleescheijke verwachting tegen Jezus opgeroepen. Als hij de incarnatie van die valsche schim wilde zijn, dan, o, gewisselijk, dan zouden ze hem te voet vallen.

Dat is het als we lezen, dat ze Jezus koning wilden maken; en dan moest Jezus voor die valsche schim uitwijken en vluchten in de eenzaamheid. En als hij dan weigert de incarnatie van die valsche schim te zijn, dan rapen ze de steenen op om hem te steenigen.

Met die valsche schim van een Joodschen volksheld die tegen de Romeinen in zou gaan, is Jezus vervolg tot in zijn eigen kring. Wat heeft Petrus Jezus met die valsche schim niet gekweld, dat hij hem bestraffen moest, zeggende: "Satan, ga achter mij." Salome kweelde er Jezus ook mee. Nog in Gethsemane was het hetzelfde.

Alles het werk van den Verzoeker, die reeds in de woestijn die valsche schim als een verleidelijke gestalte voor Jezus' oog had laten schitteren. Voor u al die aardsche heerlijkheid, zoo gij neervalt en mij aanbiddt.

Al Jezus' worstelen was dus geweest, om Israël van dien demon te verlossen. Zijn volk te doen inzien, hoe het zich bedroeg. Het oog der zijnen voor de profetie, en daardoor voor zijn ware geestelijke koningsgestalte te onthullen, en zoo eerst de majesteit van Gods genade te doen uitblinken, die waarlijk niet om een Joodsch volk te bevrijden, maar om de wereld te redden voor eeuwig, zijn lieven Zoon aan die wereld gegeven had.

En toch, dat ware alles nog niets geweest, zoo althans in de ure toen het bangste lijden kwam en hij zijn uitgang moest volbrengen, die booze, valsche schim hem niet langer gekweld had.

Maar, helaas, ook dat zou anders zijn.

Als Petrus in Gethsemane het zwaard trekt, is het immers weer dezelfde poging, om aan Jezus die valsche schim op te dringen, en Jezus te dringen, niet zich zelf, niet de Redder der wereld, maar de incarnatie van dien boozen demon, en de valsche messias te zijn.

Als hij voor Capasas staat, vloekt men hem en spult hem in het aangezicht, omdat hij onder eede die valsche schim door de openbaring van zijn geestelijk Messiaschap terugdreef.

En toen hij eindelijk voor Pilatus kwam moest hij nogmaals dien zelfden bangen strijd strijden, en weer met zijn geestelijk koningschap het hem opgedrongen koningschap van die valsche schim van zich afschudden.

Zou het nu dan uit zijn?

Zou het hem nu dan, als hij toch sterven moest, althans vergund worden, als de ware Messias te sterven?

Of zou men hem, nog tot in zijn sterven, en tot op zijn kruis, met die valsche schim achtervolgen?

Zoo stond de vraag, en nu komt Pilatus met zijn Barabbas, en in dien Barabbas treedt nu ten leste die valsche schim belichaamd tegen Jezus over.

Ja, zulk een, als die Barabbas, zou had het volk Jezus willen hebben, en met die incarnatie van den valschen messias, stelt Pilatus Jezus op één lijn.

Zie, roept hij het volk toe, ik heb twee mannen gevangen, die beiden de incarnatie van volkzucht zijn, Jezus en Barabbas, wien wilt ge?

Zoo wordt uw Jezus tot in zijn sterven door die valsche, die demonische schim van den vleescheijken messias achtervolgd. Hem wordt geen recht gedaan. Men dringt hem op wat hij niet is, met zijn kan, en niet zijn wil. En voor wat hij is, heeft niemand een oog of oor.

Hij die Israël van die valsche schim als van zijn vloek had willen verlossen, moest het gedoogen, moest het ondergaan, dat men hem tot in zijn sterven, als had hij zelf die valsche schim willen zijn, met zijn eigen spottbeeld achtervolgt.

Als hij aan het kruis hangt, zal het opschrift boven zijn hoofd, hem die valsche schim nog nabuizen.

En nu, in dien Barabbas treedt daar de incarnatie van die valsche schim, en dat in zoo krenkende vorm, naast hem.

En Pilatus roept: Jezus of Barabbas, dat is om het even.

Schriklijk nog, het volk antwoordt. Als ze beiden om het even zijn, dan nog liever een Barabbas.

Voor ons Barabbas, met Jezus naar het kruis.

KUYTER.

Amsterdam, 17 Maart 1893.

Een nieuwe vierdag.

Deze week deed in de liberalistische pers een bericht uit de Zaansterken de ronde, dat er een nieuwe vierdag stond te komen.

Veel Moderne predikanten uit die buurt hadden namelijk de hoofden bij elkaar gestoken, om voortaan den Goeden Vrijdag niet enkel 'savonds, maar heel den dag te doen vieren.

En zoo hoog liepen deze heeren zelfs met dit denkbeeld, dat er hunnerzijds pogingen bij het Dagelijks Bestuur waren aangewend, om op Goeden Vrijdag sluiting van alle openbare scholen te verkrijgen.

Ook op dit Synodaal verscheen in de Synodale kerk loont het, de aandacht te vestigen, omdat er een nieuw beginsel in steekt.

Dusver namelijk ging men wel tegen de ordinaatiën des Heeren in, ontrok zich, en ging in leervrijheid zijn eigen weg, maar het was nog niet gekomen tot ordinaatiën van godsdienstigen aard, die men in strijd met de belijdenis der aloude kerken, officieel aan de Synodale Genootschapsleden oplegde.

Thans echter gaat het ook daarheen, en zulk, gelijk men van Synodale zijde altoos najaagt, met hulpe van de Overheid.

Want vraagt men ons, of de Goede Vrijdag dan ook voor ons niet een gedenk-dag is, en of onder de gedenkdagen der kerk de dag van Jezus' sterven op Golgotha dan niet een der aangrijpendste is, dan behoeft hierop nauwelijks geantwoord.

Maar dit is de stand der kwestie niet. Zeer gezet op kerkelijke vierdagen zijn de Calvinisten reeds op zichzelf nooit geweest; in Schotland staat men er nog tegen. Maar voorspoor ze ingang vonden en geijkt werden, mochten het dan alleen en uitsluitend dagen zijn voor de herdenking van Gods wonderbare machtsdaaden.

Kerstdag, het wonder der Vleeschwording, Paschen, het wonder der Opstanding, en Pinksteren, het wonder van de uitstorting des Heiligen Geestes. Altgedag dus dagen, waarop men de groote daden Gods verkonijgde, en omdat het daden van verlossing waren, verkonijgde met blij gejuich.

Nu heeft echter de overgrote massa der Synodalen met deze groote vierdagen der Christenheid daarom niet op, omdat ze aan deze wonderen niet meer geloof. Er is in dit genootschap zeker nog een kleine schare van geloovigen, die er aan vasthouden, maar de overgrote menigte, geleid door allerlei mannen van naam op den kansel, op den kathedraal, in onze bladen, en in onze literatuur, gelooft er niet meer aan.

Wel schaft men ze nog niet af. Er is op Kerstfeest altoos over Jezus' persoon, op Paschen over de hoop der onsterfelijkheid, op Pinksteren over het innerlijke Godsbestaan te spreken. Maar toch op die dagen veel een Modern predikant aan de Zaan wel, dat de toestand valsche is. De viering van die drie dagen gaat hem niet van harte. Men moet dan plooiën en schikken, en er iets op vinden. Recit door see gaat het niet.

En daarom keert men zich dan tot den Goeden Vrijdag.

Niet, let hier wel op, om de offerande van het Lam Gods voor onze zonde te gedenken. Och, die phrase zelfs wierp men sinds lang overboord. Nee, maar om den martelaar van Nazareth in gelachtenis te houden.

Er is dan geen enkele daad Gods, maar uitsluitend de daad eens menschen, en reeds dat spreekt tegen Jezus' zoon toe.

Er is dan de herdenking van het tragisch uiteinde van een volkssleer, die tegen den stroom oproeide, en eindelijk onder de overmacht bezweek.

Socrates die den gifbeker dronk, en Jezus die aan het kruis stierf, en later weer Galilei, en Bruno te Rome.

Zie, daar is voor een tweetal korte redevoeringen althans iets van te maken. Dat kan aandoenlijk worden. Daar kan iedereen naar komen luisteren.

* Uw hoogste glorie is een aandoenlijk sterven, het past en voegt zoo bij het tragisch pessimisme onzer eeuw.

Onder vromen schijn is zulk een extra vieren van den Goeden Vrijdag dus niets minder dan een dрист weerstaan van heel onze Christelijke belijdenis, om er de Moderne levensopvatting voor in de plaats te schuiven.

En die tegenstelling neemt positie op Golgotha, bij het kruis waaraan uw Heiland sterft.

De martelaar of het Lam Gods.

En nu zal de martelaar, liefst zelfs met hulpe der Overheid, aan het Zaansech Synodalisme worden opgedrongen.

Zoo zalik men al dieper.

Want wel geven we toe, dat de Groningers ditzelfde stukje ook sinds lang drevén, en dat niet weinig Ethischen, zelfs enkele Irenischen, mee op dit gladde paadje afslutten.

Maar althans bij de laatste had het dan ten minste nog een andere bedoeling.

Zij dachten aan het „overgeleverd om onze zonden, en opgewekt om onze rechtvaardigmaking" uit Rom. 4: 25, en achtten zich gerechtigd hieruit twee vierdagen te maken.

Nu was iets soortgelijks reeds in de vroegste eeuwen beproefd, toen men het Nachtraal op Vrijdag, en niet op Zondag wilde plaatsen. Maar de kerk wees dit pogen terug. Nee, eerst na de Opstanding stond de kerk voor het aanvaarde offer, en daarom kon en mocht ze eerst op den Paaschmorgen den toon van lot en dank doen hooren.

Het was dan ook hoogst onvoorzichtig van deze Ethischen en Irenischen, dat ze, zonder behoorlijk nadenken, aan die anthropologische neiging der Groningers toegave.

Ze zijn daardoor in kwaad gezelschap gekomen.

Nu aan de Zaan kunnen ze zien, waar deze eigendunkelijke afwijkingen toe leiden. Afwijkingen die daarom irreligieus zijn, omdat ze het werk Gods op den achtergrond schuiven, en het zwartepunt zoeken in de aandoening van ons menscheijk gevoel bij het tragische van Golgotha.

Is waarlijk ze vergeten, dat bij den onzondigen en heiligen Jezus het tragische niet kon aanstormen, zonder onverwijd op Paaschmorgen in de volkomen katharsis door de opstanding over te gaan.

Rechtsbevoegdheid.

In het Rechtsgeleerd Magazijn heeft Prof. De Savornin Lohman Senior een opstel over de Rechtsbevoegdheid der (Gereformeerde) kerken geplaatst, waardoor hij deze kerken opnieuw zeer aan zich heeft verplich.

In hoofdzaak is dit opstel eene memorie door hem, naar aanleiding van de debatten ten vorigen jare over dit geschilpunt in de Tweede Kamer, ingediend bij den Minister van Justitie Smidt.

De verspreiding van deze memorie in breeder kring was allensins noodig.

Men vergete toch niet, dat zooveel administratief als juridiek over deze rechten der kerken beslissing pleegt genomen te worden door ambtenaren en rechters, die van het eigenlijke streven en het oorspronkelijke wezen der kerken zooged als niets afweten, en dan in hun verlegenheid niet beter weten te doen, dan zich vast te klemmen aan zekere phrase of formule, dat een kerk een „zedelijk lichaam" of ook een „vereniging" is, en dan voorts rustig uit deze phrase voort te redeneeren, en te concludeeren.

Zoo is het in al onze kerkelijke processen gegaan.

Men kwam voor rechters voor wie deze materie geheel vreemd, een terra incognita was, en die dan een boek op sloegen, om, liefst in een vroeger arrest, een phrase als punt van uitgang te vinden.

Zoo is toen de phrase van het „zedelijk lichaam" van de „universitas personarum," d.i. de „vereniging van personen," de dooddoener geworden, waarmee men ons heeft afgemaakt, en zelfs de Gereformeerden onder de Synodalen misten den fiern zin, om tegen zulk een geweldadige miskenning van het karakter der kerk te protesteeren.

Omdat de „Doleerenden" er mee geslagen werden, scheen deze geeselskoorde goed in in hun oogen.

Het zij zoo.

Met die leugen in de rechterhand heeft het Synodaal Genootschap alle kerkelijk goed aan zich getrokken, zich met bezit verrijkt, en ons naakt aan den dijk gezet.

Ons vergte het, hierin, nu het rechterlijk gewijsde was geworden, te berusten, en God de Heere hielp ons wonderbaar.

Juste de overvaardigheid, waartoe we nu genooddaakt werden, joeg van ons weg, wie niet bij ons hoorde, en snoerde onlosmakelijke banden om wie het offer brachten voor de zaak van hun Heere.

Doch hiermee, en dit heeft Prof. Lohman zeer te recht begrepen, is de quaestie nog niet van de baan.

De vraag blijft aan de orde, welke de rechtspositie is, die aan de kerken in deze landen toekomt. En nu heeft wel in de Gemeentestem zeker jurist hieover eenigen tijd geleden zijn gevoelens ten beste gegeven, maar zelfs van het feitelijk was deze ongevraagde adviseur zoo bijster slecht op de hoogte, dat zijn advies nauwelijks de aandacht trok.

Toch moet er licht verspreid.

Onze magistratuur en onze rechterlijke macht moet beginnen met zich rekenschap te geven van wat een kerk is in het algemeen, en nader van wat een kerk naar Gereformeerde beginselen is. Dan eerst zal ze rechtvaardig oordeelen kunnen. En het is hier toe dat Prof. Lohman haar in staat wil stellen.

De senuw van Lohmans betoog ligt in

zijn parallel tusschen een vereniging en een kerk, die hij in deze voege geeft:

Verschiel tusschen Vereniging en Kerk.

Is de bovenstaande omschrijving van den feitelijken toestand juist, dan valt het gemakkelijk de verschillen tusschen een Vereniging en de Kerk (in de historische betekenis des woords) aan te duiden.

VERENIGING: ten aanzien van a. haar ontstaan. De rechtsbetrekking ontstaat door overeenkomst van individuele personen;

b. haar einde. Dit wordt bepaald bij overeenkomst of is een gevolg van het ontbreken der leden;

c. haar wet of statut. Dit is een product van den wil der leden;

d. haar regering. Deze heeft tot taak de uitvoering van dienzelfden wil;

e. haar doel. Het bestaat in datgene, ter bereiking waarvan de leden zijn saamgekomen.

KERK: ten aanzien van

a. haar ontstaan. Naar de geloofsvervolg der leden bestond zij reeds vóór haar optreden in de wereld. Zij trad op als eigen instituut door de instelling van Jezus Christus, die een kring om zich organiseerde, sacramenten voor dezen kring instelde, een last op dezen kring oplegde en in het apostolaat ambten er voor instelde. In dezen kring werden daarna velen ingelijfd, aanvankelijk door individuele toetreding, die ook nu nog mogelijk is; maar ook, en thans in den regel (al voor wat betreft de kinderen der leden), door doop; alzoov onbetwist;

b. haar einde. Dit is ondenkbaar. Zoo de leden hier of daar, ja overal ontbreken, het Hoofd blijft; zoodat, waar later weer nieuwe belijders zich verenigen, deze geacht moeten worden de voortzetting te zijn van het oude instituut;

c. haar wet. Deze staat boven de Vereniging der belijders; het onzichtbare Hoofd der Kerk openbaart zich, volgens de overtuiging van deze, op onzichtbare wijze; de leerlingen der Kerk, in verband met de openbaring der H. S., zijn onveranderlijk grondslag voor elke handeling; al ligt uitlegging en toepassing bij de menschen, nooit mogen deze de bevelen hun gevoelen stellen in de plaats van de uitspraak huns Meesters;

d. haar regering. Deze heerscht over den kring der belijders, namens het Hoofd; al worden de bekleeders van het ambt gekozen — zoowel met den Paus als met den Kerkeraad is dat het geval — eens gekozen, bezitten zij gedurende hun ambt zelfstandig gezag, waartegen de wil der meerderheid, zelfs die van allen, niets vermag, zoolang het ambt zich houdt aan de gestelde perken, aan de ook het ambt bindende onveranderlijke wet;

e. haar doel. Een doel, in den zin als waarvan sprake is bij verenigingen, ontbreekt. Men is niet saamgekomen ter bereiking van een doel, maar de gezamenlijke belijders achten zich verplicht een last wil te voeren (prediking, onderwijzing, enz.).

Deze beschouwing des Christenen ten aanzien van het wezen der Kerk heeft nog andere eigenaardige gevolgen, vooral voor hen die op „gereformeerde standpunt" staan; b. v.

f. De wet der kerk, onveranderlijk als zij is, moet zich voortdurend uit haar eigen beginselen ontwikkelen; leden of kerkregering hebben daar niets nieuws in te leggen.

g. Geen ander hoofd, dan de Heer der Gemeente; geen ander regeringsambt dan de Kerkeraad; van daar dat

h. Kerken zich wel confoederatief kunnen verenigen, maar geen dwingende macht boven zich erkennen mogen; eene kerk, die niet mee wil gaan met de meerderheid der Kerken, wordt, evenals een recalcitrant lid der Gemeente, van de gemeenschap afgesloten; en daarbij blijft het. Zij kan evenwel, naar de beginselen zelve der Kerk die de correspondentie met haar afbreekt, in haar verzet het recht gekocht op hare zijde hebben; n. wanneer juist zij getrouw is aan haren Meester en de anderen dat niet zijn; het niet meegaan met het besluit der meerderheid is op zichzelf geen zonde tegenover de Kerk;

i. het onderling verband der Kerken alleen door gemeenschappelijke belijdenis, nooit door de grenzen van een land bepaald wordt;

j. men, hoewel in den regel vele Kerken saamverbonden zijn, individueel toch altijd lid wordt van eene lokale Kerk, niet van een complex van Kerken;

k. de Kerk zich voortplant, zoodat nieuwe Kerken bij hare wording zelve, o. ipso, bij de bestaande Kerken worden geincorporeerd.

Kerk derhalve geen Vereniging, doch Instituut.

Het bovenstaande toont aan dat de Kerk, in historischen zin opgevat, zich, althans naar de geloofsvervolg der Gereformeerden, niet kan schikken in het Verenigingsrecht zonder haar wezen te verkrachten. De Christelijke Gereformeerden, die noodgedwongen gepoogd hebben op twee gedachten te hinken, worden door de logica hunner nooit verloochende beginselen gedwongen, de erkenning van een algemeen kerkgenootschap in den zin van vereniging te laten varen.

De Kerk zou, beter nog dan met eene Vereniging, te vergelijken zijn met eene stichting, die immers ook door eenen buiten de levenden staanden, onveranderlijken wil wordt beheerscht. Natuurlijk evenwel is zij ook niet eene stichting, waardoor gewoonlijk zeker goederecomplex wordt verstaan, doch een instituut of instelling.

Niet minder belangrijk is zijn oordeel over de roeping der Overheid onder ons tegenwoordig recht, waarvan hij dit zegt:

Roeping der Overheid onder ons tegenwoordig recht.

Wat heeft, onder ons tegenwoordig recht, de Overheid te doen tegenover Kerken, die zich stellende tegenover de besturen van bestaande Kerken, beweren dat, naar Kerkrecht, die besturen geen recht van bestaan hebben, en dat zij gerechtigd en verplicht zijn in hunne plaats op te treden.

Het is zeer wel mogelijk, dat die zich aldus aandienende lichamen naar Kerkrecht gelijk hebben; ten allen tijde hebben zich schismas in de Christelijke Kerk vertoond; maar de wereldlijke overheid beslist niet meer, zoalst vroeger, aan welke zijde het recht is, omdat zij daarover niet kan oordelen zonder tevens te beslissen in geestelijke dingen of zich te onderwerpen aan eene buiten haar staande macht; zij blijft daarom onzijdig.

Just daarom mag zij het lichaam, dat zich als de wettige voortzetting der Kerk aandient, niet dwingen zich als eene nieuwe vereniging aan te dienen. Deed zij dat, dan zou zij uitmaken dat dat lichaam niet is de voortzetting van de oude Christelijke kerk, overeenkomstig de beginselen van die Kerk; dus zich

mengen in de voortaan elk De Oud-Room voortzetting i en dat zij de thans vooorde nen kunnen, faillibiliteit in Roomschen i willen optred stichten, enz. woorden; dat of Gij gant e dan kunt G maar Gij kun volgens de v of dien wet ik tegenov kunnen optre als een gelu onzijdige Re dwingen.

Maar za b.v. de eve ging wel i echter kunne zich als Chr zondanig cons nu; want het formeerde Kt haar belet v a. het Amst verplicht me elke regerij voldoen aan en dit is too zelve belang ook aan har te vragen. H dat 's Lands al, toone, h andere in gel Kerken; wa Kerken onho Web. spreke ken; de Ke er dus groot rijnshandeln ook de Rege nen waarvan hoort te we nootschappen recht van ve worden, schij zet zich daar de aard der i zelve, die in art 9 der G. schappen, be niet begreper op die wet i der de vere sprake is, de schappen be aannemen, d schappen do (Stbl. No. i nen, maar o laat, dat doe ring van e voegdheid on met al de e van het ontw nen worden i gegeven tot t tusschen de haalde omtr staat". Waar woord is: „i zoodanig, h wet van ro met en bene grijkt Weib vastgesteld."

Hoewel

Vereniging en
geest:

g en Kerk.

rijving van den
alt het gemak
ene Vereniging
beteekenis des

van
betrekking ont
dividuale per

paald bij over
het ontbreken

is een product

eft tot taak de

in datgene, ter

saamgekomen.

geloofsovertu
de vóór haar

d op als eigen

Jesus Christus,

erde, sacramen

een, laat op

postolaat amb

kring werden

elk door indi

nog mogelijk

regel (nol. voor

am), door doop;

kbaar. Zoo de

ontbreken, het

er weer nieuwe

geacht moeten

n van het oude

de Vereniging

loofd der Kerk

vertuiging van

e leering van

atring der H. S.

oor elke hande

epassing bij de

debtwaat hun

in de uitspraak

rscht over den

Hoofd; al wor

ekt gekozen -

den Kerkeraad

zelve, die im

mers strekt ter

uitvoering van

art 9 der G. W.

waaronder de

Kerkgenoot

schappen, beh

andeld in Hldst

VI der G. W.

nid begrepen

zijn). In het

voorloopig

Verslag op

de wet lezen

wij: "Zou de

Regering on

der de vereeni

gingen, waar

van bij deze

wet sprake is

de kerkelijke

mengen in eene geloofsquastie. Ook zou zij voortaan *als Kerk* in de Kerk beliden. De Oud-Roomsche b.v. beweren dat zij de voortreijding zijn der oude Roomsche Kerk, en dat zij de Roomsche Kerk, zoals die zich thans voordoet, niet meer als zoodanig erkennen kunnen, omdat deze het dogma der Infallibiliteit heeft ingevoerd. Als nu deze Oud-Roomschen hier te lande als Kerk zouden willen optreden, een kerkgebouw op hun naam stichten, enz., zou de Regering moeten antwoorden; dat gaat niet; Gij blijft in de R. Kerk, of Gij gaat er uit; en zoo Gij er uit gaat, dan kunt Gij niet meer als Kerk optreden, maar Gij kunt een nieuw verenging maken, volgens de wet van 1855, enz. Natuurlijk zal *op dien voet* niet een enkel Roomsche Katholiek tegenover de bestaande R. K. besturen kunnen optreden. Van R. K. zijde moge dit als een geluk zijn te beschouwen; maar een onzijdige Regering mag tot zoo iets niet dwingen.

Maar zal de Overheid dan erkennen, dat h.v. de evengenoemde Oud-Roomsche beweging *wel* in haar recht is? Evenmin. Zij zal echter kunnen toelaten dat eene corporatie, die zich als Christelijke Kerk aanmeldt, zich *zoodanig* constitueert. Zij doet dit eigenlijk reeds nu, want het openlijk optreden van de Gereformeerde Kerken in dolantie" wordt niet door haar belet; verschillende gemeentebesturen, o. a. het Amsterdamsche, zien zich feitelijk wel verplikt met haar te rekenen; elk bestuur of elke regering, die verlangt dat die Kerken voldoen aan de bepalingen der armenwet - en dit is toch een zaak waarbij de Overheid zelve belang heeft - ziet zich genoodzaakt ook aan hare diocenen de verlangde opgaven te vragen. Het is intusschen zeer wenschelijk, dat 't Lands Regering duidelijk, en eens voor al, toone, hoe zij zich stelt tegenover die en andere in gelijke omstandigheden verkeerende Kerken; want anders is de rechtspositie der Kerken onhoudbaar. De art. 169 en 171 Burg. Wetb. spreken van *toegelaten* lichamen en kerken; de Kerken, als goedgekeurde hebben er dus groot belang bij, dat uit eenige regeringshandeling blijke van die toelating. En ook de Regering, wijs zij het toezicht uitoefenen waarvan art. 172 der G. W. spreekt, behoort te weten wie als Kerken (of Kerkgenootschappen) optreden. Dat de wet op het recht van vereniging hier niet ingeroepen kan worden, schijnt niet twijfelachtig. Vooreerst verspreiden zich daartegen, gelijk boven uiteengezet is, de aard der Kerk. Maar ook de wet van 1855 zelve, die immers strekt ter uitvoering van art. 9 der G. W. (waaronder de Kerkgenootschappen, behandeld in Hldst VI der G. W. niet begrepen zijn). In het voorloopig Verslag op de wet lezen wij: "Zou de Regering onder de vereenigingen, waarvan bij deze wet sprake is, de kerkelijke of zelfs de kerkgenootschappen begrepen? Het laat zich onmogelijk aannemen, niet slechts omdat de kerkgenootschappen door de wet van 10 September 1853 (Sibb. No. 102) daartegen gewaarborgd schijnen, maar ook omdat het zich niet denken laat, dat door den rechter de vervallenverklaring van een kerkgenootschap, van de bevoegdheid om als rechtspersoon op te treden, met al de daaraan volgens art. 9 en volg. van het ontwerp verkochte gevolgen, zou kunnen worden uitgesproken. Dit heeft aanleiding gegeven tot de *algemeene* vraag, welk verband tusschen de tegenwoordige wet en de aangehaalde omtrent de kerkgenootschappen bestaat". Waarop door de Regering geantwoord is: "Met de kerkgenootschappen, als zoodanig, heeft deze wet niets gemeens. De wet van 10 September 1853 (Sibb. No. 102), met en benevens de art. 947 en 1717 Burg. Wetboek, heeft voor deze regelen vastgesteld."

Hoewel de wet van 1853 niet voorziet in het geval dat delen van bestaande Kerken als zelfstandige Kerken, en zulks krachtens hun kerkrechtelijke beginselen, willen optreden, zijn toch, naar het schijnt, nadere bepalingen bij de wet niet noodig. De Regering kan evenals vroeger op zeer eenvoudige wijze zich de vervulling harer taak mogelijk maken. Wanneer eene Kerk zich aanmeldt, mededeelende dat zij dezelfde Kerk is als eene reeds bestaande, doch dat zij de besturen van die bestaande Kerk niet erkent, en nu zelfstandig, onder aanneming van een eigen naam, onverschillig welken, voortaan wenscht op te treden, kan de Regering haar antwoorden dat er geen beswaar tegen is, haar onder dien naam toe te laten. Wanneer daarentegen eene Kerk zich bij haar *onder dezelfde naam* aanmeldt waaronder thans eene oudere Kerk bekend is, zou de Regering kunnen antwoorden, dat zij, zonder in eenige beoogdeling te treden van aangevoerde motieven, die Kerk niet *onder dien naam* toelaat, omdat daardoor verwarring ontstaan zou tusschen de bestaande Kerk en de nieuwe.

Feitelijk is herhaaldelijk op deze wijze gehandeld, zooda hij tot de geschiedenis der verschillende Kerken hier te lande, o. a. korteliks in den Staatsalmanak omschreven.

Meer durven we niet overnemen, ook al blijft het onze wensch, dat Prof. Lohman deze belangrijke memorie ook afzonderlijk verkrijgbaar stelde.

Zij het toch al, dat deze memorie in de eerste plaats de strekking heeft, om onze magistratuur en onze rechterlijke macht voor te lichten, van niet minder belang is het, dat zich in eigen kring heldere denkbeelden vormen, en daardoor noodloos botsing worde voorkomen.

Onzerzijds kunnen we van deze memorie niet scheiden, zonder Prof. Lohman onzen warmen dank te bieden voor dezen uitmuntenden arbeid.

De juiste toon?

Prijdelijk is het, dat de Deputaten der kerken voor de Zending acht geslagen hebben op de bedenkingen, die hun circulaire, over de collecte voor de missie-Scheurer, van alle kanten gewekt had.

Daaraan siet men nu het verschil tusschen Gereformeerde Deputaten en tusschen een hiërarchisch Synodale Commissie. Zulk een Commissie voelt zich als een soort majesteit, die, hoog boven alle critiek verheven, zwijgend haar weg gaat, en licht om haar bedijlers.

Doch zoo zijn Deputaten der kerken niet. Deze toch gevoelen uitnemend wel, dat ze niet *boven*, maar *onder* de kerken staan, daar ze immers door de kerken, in Synode vergaderd, gelast en geïnstrueerd zijn. Ze beseffen dus uitnemend, dat hun

macht en werking geene is, zoo ze niet zeker zijn van der kerken zedelijke steun. En vooral waar het, gelijk hier, het uitzenden voor vele jaren gold, hebben ze zich daarom gehaast, de kerken gerust te stellen. Reeds als levensteeken is dit verblijvend, en we danken er de heeren Ds. Van Minnen c. s. hartelijk voor.

Immers in het *Kerkblad* plaatsten ze voor twee weken deze mededeeling:

L. S.

Het Moderamen van Deputaten Synodi voor de Zending onder de Heidenen en Mahomedanen, kennis genomen hebbende van eenige bezwaren, geopperd aangaande hun mandaat in verband met de voorgenomen uitzending van den Zending arts br. J. G. Scheurer naar Java, kunnen de verzekering geven, dat, wat trouwens vanzelf spreekt, door de Deputaten niets gedaan is of wordt, buiten hun mandaat en onder afdoende verantwoordelijkheid aan de Generale Synode.

Het Moderamen van Deputaten voornoemd, M. VAN MINNEN, *Præs.* F. LION CACHET, *Assessor.* L. v. D. VALK, *Scriba.* J. H. FERINGA, *Scriba.* J. H. DONNER, *Zendingsdirecteur.*

Goed hierin is nu: 1°. dat gelet is op de geopperde bedenkingen; 2°. dat zij verklaren op hun mandaat gelet te hebben; en 3°. dat ze niet buiten hun mandaat wilden gaan. En, gelijk gezegd, voor drie goede dingen tegelijk mag men reeds dankbaar zijn.

En toch, waarom het verheeld, is er iets in deze *afkondiging*, dat ons een vraag naar de lippen dringt. Een vraag, die de broeders Van Minnen c. s. ons ten goede mogen houden. Die vraag is namelijk: *Is dit de juiste toon?*

Dat een opperbevelhebber van een leger, die met zijn krijgsmacht voor den vijand staat, om de natie gerust te stellen, telegraphieert dat alles in orde is en men gerust kan zijn, - is in den haak. Met toch uit te leggen, hoe en waarom alles in orde is, zou het plan van den veldtocht aan den vijand ontdekt worden.

Maar hier was toch van soortgelijke gevaren geen sprake. De Zending is een bij uitstek vreedzaam werk.

Ook kan men niet zeggen, dat Deputaten voor de Zending achten, dat ze hoogstens over enkele regels in het *Kerkblad* mogen beschikken, want hun eerste Collectie-brief was tamelijk lang.

Maar wat, zoo vragen we, mag dan oorzaken geweest zijn, dat de kerken een zoo kort en enkel verkeerend beschied kregen?

Desnoods, dit geven we toe, hadden ze kunnen zwijgen, want te rapporteren hebben ze eerst aan de Synode, die eerlang te Dordrecht daagt.

Maar nu ze eenmaal spraken; spraken in een teedere zaak; en kennelijk om de gemeoederen gerust te stellen; was nu een zoo kort en alleen-verkeerend woord het aanslaan van den justen toon?

Zij, die bedenkingen opperden, waren toch geen mutende hoop, aan wie door een publicatie van de pui het zwijgen kon worden opgelegd.

Deputaten conserijs en de opperaars van bedenkingen anderzijds stonden toch niet als twee machten tegenover elkaar.

De Zending is toch aller *gemeenschap* beland, de roeping om Midden-Java te evangeliseren is *aller* roeping, de collectie-gelden worden van *alle* kerken gevraagd. En ook, de ijver om voor de goede ontwikkeling van onze kerkrechtelijke beginselen te waken, is toch iets wat aan Deputaten en aan klagers gemeen is.

Dat nu Deputaten niet *bedenken* buiten hun mandaat te gaan noch die beginselen te kwetsen; maar omgekeerd in de overtuiging verkeerd, dat ze, in gevolge hun mandaat, die beginselen eerden, is voor zoover we kunnen nagaan, door niemand betwijfeld.

Maar Deputaten weten toch ook wel, dat door twee in eenzelfde mandaat lang niet altoos hetzelfde wordt gelezen, en dat men de toepassing der beginselen lang niet altoos op dezelfde wijze verstaat.

Hierover nu, en hierover alleen, liep de critiek.

Wat dus alleen de kerken ontlasten, en de bedenkingen, die gemaakt zijn, ontwerpen kon, ware geweest, een *kleine toelichting*, waaruit bleek, hoe het mandaat werd opgevat, en hoe de beginselen ten deze door Deputaten verstaan werden.

En dan, dunkt ons zoo, zou de mededeeling doel hebben getroffen.

Maar wat weet men nu meer, dan men reeds wist eer deze publicatie in het *Kerkblad* verscheen?

Eigenlijk *niet*; en juist datgene wat men wenschen zou te weten, weet men *niet*.

Nu begrijpen we dit wel.

Al wie zich zet, om een officieele publicatie op te stellen, staat voor de bekoring van den burgemeester-stijl, hoort het plechtige *„Doen te weten“* reeds in zijn oor dreunen, en slaat onwillekeurig het *„woordenboek van de stadhuistermen“* op.

En zoo stelt men dan iets, waar al het smedige, al het teedere, al hetgeen het hart toesprekt, sorgvuldig uit geweerd blijft.

Voor een enkele maal of bij een onverschillige materie hindert dit nu niet; maar bij een zoo teeder onderwerp als de Zending geeft het toch een wanklank.

We oordeelen daarom niet, maar meenden toch, met het oog ook op nadere publicatie, de vraag te moeten stellen: *Is dit de juiste toon?*

Een toon b. v. als de heilige apostel Paulus zou hebben aangeslagen, indien hem eenige bedenking over den missionairen arbeid ware ter oore gekomen?

Deze vraag moest ons uit de pen, vooral na het sonderlinge stuk van een der Deputaten in de *Heidenbode*; een stuk dat

geheel afwijkende theorieën verkondigt; en metterdaad een gevaarlijk element in zich bevat.

Doch hierover een volgend maal.

Opbouwende critiek.

In een overigens keurig opstel had Ds. Westerbeek van Eerten zich de uitdrukking laten ontvallen, dat de heilige Doop de wedergeboorte verzegelt. Ds. Bos, die achter deze verschrijving meer zocht, dan er in zat, heeft niettemin een goed werk gedaan, met duidelijk aan te toonen, dat *„er zeker ook bij den Kinderdoop, evenals bij alle Doop, moet ondersteld worden: „dat het te doopen kind in Christus geheiligd en alzoo een (potentieel) geloovige is, maar dat het daarom nog volstrekt niet aangaat in den Kinderdoop het zegel Gods op de persoonlijke wedergeboorte van dat kind te stellen.“*

Voor dit opstel danken we Ds. Bos, omdat het er werkelijk toe bijdraagt een misverstand uit de wereld te helpen.

Een zegel, dat men dit toch duidelijk vasthoude, maakt een min zeker iets zeker. Dat en dat alleen is van alle zegel het eigenaardig kenmerk. Zoolang het zegel nog niet gezet is, kan er subjectief of objectief nog twijfel zijn, maar het zegel heft dien op, en maakt aan alle onzekerheid een einde en beslist.

's Konings zegel aan een wet, het zegel op een munt, het zegel op een koopbrief enz. strekt om de echtheid en zekerheid te waarborgen. Alleen de bepaalde leugen, het opzettelijk valsche zegel kan hiermee in conflict komen.

Wie dus zeggen ging: „een zegel der wedergeboorte“, zou daarmee uitspreken, dat als een kindeke gedoopt was, alle twijfel over het aanwezig zijn van verborgen leven in dat kindeke, kwam te vervallen. En dit is natuurlijk niet zoo, en kan ook Ds. Westerbeek van Eerten geen oogenblik bedoeld hebben.

Wel kan men Sacrament door Bondssegeel vertolken, en in dien zin zeggen, dat de Doop het bondssegeel van de wedergeboorte is, gelijk Paulus den Doop het bad der wedergeboorte noemt. Maar dan is bedoeld, niet het zegel dat op de wedergeboorte wordt gezet, maar het zegel op Gods belofte door het sacrament der geboorte, gelijk het Avondmaal het zegel set op Gods belofte door het sacrament der voeding. Zie art. 27 van onze Belijdenis.

Maar het Sacrament als zegel kan nooit anders dan een zegel op de belofte Gods zijn. Noodig niet omdat die belofte in zich zelf onzeker zijn, maar omdat ze voor ons zoo vaak waggelen door de zwakheid van ons geloof. Van die zijde bestaat dus de sterking van geloof hierin, dat God in het Sacrament nogmaals het zegel op zijn belofte geeft.

Het zegel op de wedergeboorte geeft uitsluitend de Heilige Geest in de geloofs-verzekering, gelijk ons leidt in 2 Cor. 1: 22, El. 1: 13 en elders geleerd is.

Wel ligt er in den Doop evenals in het Avondmaal een Doopsgenade, die op verborgene wijze krachtiglijk werkt in hen die waarlijk uitverkoren en wedergeboren zijn, maar deze genadewerking is niet het zetten van het zegel, en mag zelfs met dien naam niet genoemd.

Ook als het kindeke gedoopt is, staat de vraag, of wel waarlijk dit kindeke eens blijken zal een uitverkorene te wezen, en het zaad des geloofs ontvangen te hebben, voor ons nog precies zoo als vóór den Doop.

Alleen God, de Kenner der harten, weet dit. Wij weten het niet. De *kerk* weet het niet. De *ouders* weten het niet. Het *kindeke* zelf weet het niet.

En de verbondsregel is alleen deze: Ge moogt er niet van zeggen, dat het *niet* zoo is, en ge hebt dit kindeke, dat in het verbond geboren is, te beschouwen en te behandelen, en op te voeden, *alsof het zoo ware*.

Deedt ge dit *niet*, dan mocht ge het niet doopen.

Nu, omdat ge het beschouwt alsof het zoo ware, moogt ge het den Doop niet onthouden, maar *moet* ge het den Doop toedienen.

Anders konnt ge dit niet. Nu moet ge het.

En nu gaat ge bij uw opvoeding, bij uw predicatie en catechisatie, aldoor te werk niet alsof ge een Heidschik kind voor u hadt, maar een kind dat tot bekeering kan komen, omdat ge onderstelt dat er genade Gods voorafging.

Dit, niet anders, niets meer zegt onze schoone belijdenis, en hebben we Ds. Bos wel begrepen, dan heeft deze schoone belijdenis ook zijn hart, terwijl ook hij wel gelooven zal dat Ds. Westerbeek van Eerten niet anders bedoeld heeft.

Grondbelasting kerkgebouwen.

De heer Bergema te Leeuwarden verzoekt plaatsing voor dit belangrijk schrijven.

Gedachte Redactie!

Vergun mij door middel van uw blad, de Besturen der Vereniging „de Kerkelijke Kas“ opmerkzaam te maken, dat, voorzover het kerkgebouw en de pastorie voor 1893 zijn aangeslagen in de *Grondbelasting*, *ij zoo spoedig mogelijk* een verzoekschrift tot ontheffing daarvan kunnen inzenden aan Gedeputeerde Staten der Provincie. Gaarne is de ondergetekende bereid alle gevraagde inlichtingen (voorzover mogelijk) te verstrekken, en omdat ieder wellicht niet met de wettelijke voorschriften dien-aangaande bekend is, meent hij die Besturen een dienst te kunnen doen, bij hem een formeel gedrukt adres op aanvraag verkrijgbaar te stellen tegen overmaking der kosten van 20 cent. Daar dit voor de Gereformeerde kerken van groot financieel belang kan zijn, sult

u met de opname van het bovenstaande in uw eerstvolgend No. verplichten.

Uw Dw. Dienr.

H. BERGEMA.

Bezoekhouder der Verem. de Kerk. Kas.

Leeuwarden

(Achter de Hoven)

13 Maart 1893.

Zijn concept-adres formuleerde hij als volgt:

Aan

Heren Gedeputeerde Staten

der Provincie

Geeft met verschuldigd eerbied te kennen het Bestuur der Vereniging „de Kerkelijke Kas“ te als rechtspersoon erkend bij Koninklijk besluit van den 18 No. dat hij, blijkens het hierbij overgelegd duplicaat aanslag billet, in de Grondbelasting dienst 1893 onder art. van het kofier is aangeslagen voor het perceel Kadastraal bekend Gemeente Sectie No. hetwelk uitsluitend bestemd is tot openbare erediensten van de Gereformeerde Kerk, vermeld in de bij na te noemen Ministerieel schrijven behorende lijst van de Gereformeerde Kerken in Nederland onder

dat hij verneemt dat die aanslag thans in strijd is met de wet;

dat deze meening zijn grond vindt in een in dato 14 Juli 1892 te Afd. No. 132 door den Minister van Justitie aan de Commissarissen der Koningin in de Provincien gericht schrijven waaruit blijkt dat, naar aanleiding van de door de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, en van de Deputaten der Kerken bij adressen van 17 en 18 Juni 1892 gericht aan Hare Majesteit de Koningin-Weduwe Regentes, de Regering o. a. kennis draagt van wat aangaat de regelen voor inrichting en bestuur d'zer Kerken;

dat hieruit alzoo voortvloeit dat is voldaan aan de voorlaatste alinea van art. 25 der Wet van 26 Mei 1870 (Staatsblad No. 82).

Redenen waarom adressant eerbiedig verzoekt, dat voornabedeld perceel onbelastbaar gesteld en op grond daarvan ontheffing van den aanslag over 1893 verleend worde.

't Welk doende enz.

Het Bestuur der vereniging „de Kerkelijke Kas“ voornoemd:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....